

ÁLLATI KÓROKOZÓK: A MADÁRINFLUENZA

Mivel a katasztrófavédelem egyik fontos feladata az egészségügyi katasztrófavédelem koordinálása, és mivel az önkéntes tűzoltók, ill. polgárőrök is részt vehetnek a helyzet megoldásában (különös tekintettel az önállóan beavatkozó tűzoltó egyesületekre), érdemes áttekinteni, mik a jellegzetességei egy ilyen eseménynek. Példánkban a madárinfluenza kapcsán gyűjtött tapasztalatokat, eseményeket, illetve a feladattervet tekintjük át.

A fertőző betegségek

Fertőző betegségeknek nevezzük azokat a bántalmakat, amelyeket alacsonyabb rendű kórokozók (vírusok, baktériumok, gombák, paraziták) magasabb rendű szervezetekben (emberben, állatokban) okoznak. A fertőző betegségek kialakulásának két alapvető feltétele van:

- a fertőző anyag felvétele (ún. expozíció), és
- a fertőződött szervezet fogékonysága (ún. diszpozíció).

A fertőző betegségek között vannak olyanok, amelyek kialakulásában a környezeti hatások döntő szerepet játszanak.

A madárinfluenza gyakorlati szempontból

A katasztrófavédelem elsődleges feladata a vírus terjedésének minden eszközzel történő megakadályozása. A madárinfluenza különösen problémás abból a szempontból, hogy a manapság jellemző ipari mértékű állattartás különösen kedvező táptalajt biztosít a betegség észrevétlenül történő terjedéséhez. A zsúfolt állattartó

telepeken az egyik legnagyobb kockázat, hogy még tünetmentes, egészségesnek látszó, de már fertőzött állatok mozgatásával kerül ki a zárlat alatt álló területről a vírus. Ezért alapelveként a korlátozás alatt álló területen tilos minden állatmozgás, mely alól kérelemre, szigorú feltételeknek való megfelelés esetén adható felmentés.

Szállítási korlátozások elrendelése

Egy fertőzött gazdaság körüli három kilométer sugarú területen védőkörzetet, a fertőzött gazdaság körüli legalább tíz kilométer sugarú területen pedig megfigyelési körzetet jelöl ki a hatóság. A védőkörzeten és a megfigyelési körzeten belül tilos gazdaságokból kifelé és a gazdaságokba befelé irányuló baromfi- és tojákszállítás. Bizonyos szállításokra az állategészségügyi hatóság egyedi engedélyt adhat ki, amely különféle vizsgálatokhoz illetve egyéb feltételekhez kötött.

Mi a különbség a védőkörzet és a megfigyelési körzet között?

Mindkét körzet általános korlátozó intézkedéseket tartalmaz az állatok, emberek és járművek mozgása tekintetében. A védőkörzetben a baromfik és termékeik

mozgásának korlátozása szigorúbb, mint a megfigyelési körzetben (például 1: a védőkörzetben lévő vágóhid esetében a mentes területől érkező vágóállatot is elkülönítetten kell vágni, darabolni, tárolni, szállítani, míg a megfigyelési körzetben lévő vágóhid esetében ez nem szükséges, 2: védőkörzetből származó állat kiszállításánál több feltételt kell teljesíteni, mint megfigyelési körzet esetén). A hatóság mindkét körzetben számba veszi a baromfitartó gazdaságokat, de a védőkörzetben klinikai vizsgálatot is végeznek és gyanú alapján mintát vesznek.

A terjedés dinamikája

A madárinfluenza, ahogyan azt a neve is mutatja, minden szárnyasra egyformán veszélyes. A korlátozások tehát minden házi- és fogságban tartott madárra vonatkoznak. A védőkörzeten belül az ilyen madarak vására, piaca, versenye, illetve egyéb ilyen jellegű rendezvény megtartása is tilos.

Nagyon fontos kitétel, hogy egy vadon élő madár (pl. galamb) akkor is megfertőzheti a tenyésztett állományt, ha nem érintkezik velük közvetlenül. Elég ha az ürülék bejut a földre, amit aztán a cipő talpán, a szalmával, a takarmánnyal az ember bevisz az ólba.

A betegség egyik állományról a másikra (rövidebb távolságokon) a szálló por, tollpihék, állatokkal való érintkezés útján terjed, amelyet elősegít a szeles időjárás is. Nagyobb távolságra, községek között a terjedésben a legnagyobb szerepe a területen folyamatosan jelen lévő, gazdaságból gazdaságba járó emberek, járművek és eszközök mozgásnak van.

Védekezés

A rövidebb távú terjedést az állatok zárt tartásával lehet megelőzni. Ebbe letartozik a takarmány és szalma zárt tárolása valamint az is, hogy az ólba kizárólag a cipőtalp és a kéz fertőtlenítése után szabad lépni. A telepi ruházatot sehol máshol nem szabad használni. Szeles időben különösen figyelni kell rá, hogy az

állomány be legyen zárva, hogy a levegőben repülő tollpíhékkal, porral ne érintkezessen. Ezt a szél hozhatja több száz méterre lévő fertőzött telepről is.

A községek közti terjedést a telepre bejövő emberek és járművek mozgásának korlátozásával lehet megelőzni. Csak az léphet be a telepre, akinek feltétlenül muszáj, vagyis takarmányszállító, rakodóbrigád, integrátor képviselője, állatorvos. Ezeket a járműveket belépés és kilépés előtt fertőtleníteni kell, az emberektől meg kell követelni a védőruházat használatát.

Az eszközöket nem szabad más telepen használni mint ahová tartoznak, nem szabad kölcsönadni őket más baromfitelepre, bér munkát végezni velük más telepen. Ha ez nem kerülhető el, akkor a telepre történő visszaszállítás előtt fertőtleníteni kell őket a járművekhez hasonlóan.

A fertőtlenítés (ideértve a járműveket is) jellemzően hipós oldattal történik.

Kontroll

Hogyan lehet védekezni a madárinfluenza ellen? A sikeres védekezéshez megelőző intézkedésekre és a betegség korai észlelésére van szükség. A megelőző intézkedések körébe tartozik az általános járványvédelmi szabályok szigorú betar-

tása, mely az állattartók felelőssége:

- a vadon élő madarak távoltartása (az épületek folyamatos karbantartása, a szellőzőnyílások rácsainak ellenőrzése, a hálók ellenőrzése, stb.);
- állományok egyszerre ki- és betelepítése, közte alapos istállófertőtlenítés;
- biztonságos helyről történő ivóvíz- és takarmányellátás;
- gépjárművek, szállítóeszközök, tálcák és egyéb eszközök alapos tisztítása, fertőtlenítése;
- a személyi higiénia fokozott betartása, kéz- és lábbeli alapos tisztítása, fertőtlenítése, telepi munkaruha / látogatóknak védőruházat az állattartó telepen lévő természetes vizek, belvíz, pocsoltyák, mocsarak felszámolása, a takarmány biztonságos, zárt helyen tárolása.

Az Európai Unió belüli és a harmadik országgal való kereskedelem során az állatokat és termékeiket, olyan állat-egészségügyi bizonyítványok kísérik, melyek garanciát jelentenek arra, hogy azok a fertőzést nem közvetítik.

Az állat-egészségügyi hatóság a vírus megjelenésének korai észlelése érdekében 2005 óta országos monitoringvizsgálatokat hajt végre. Ezek keretében kockázatbecsléses módszeren alapulóan nagyszámú mintavételre kerül sor a baromfiállományokban (háztáji és nagylétszámú állományokban egyaránt) és vadon élő madaraktól. Az aktív monitoring program mellett létfontosságú, hogy az állattartók jelezzék az ellátó állatorvosuknak vagy az állategészségügyi hatóságnak, ha állataikon bármilyen tünetet észlelnek vagy az állataik elhullását tapasztalják.

Az ezzel kapcsolatos jogszabály: *143/2007. (XII. 4.) FVM rendelet a madárinfluenza elleni védekezés részletes szabályairól*

Konkrét feladatok madárinfluenza esetén

- Védőkörzet kijelölése: 3 km sugarú kör
- Település részbeni érintettsége esetén a teljes lakott rész számítandó a védőkörzetbe
- Megfigyelési körzet: 10 km sugarú kör
- Állati temeték elföldeléséhez szükséges területek meghatározása, térfogat rögzítése.
- „Állattemető” gödrök létesítéséhez szükséges földmunkagépek számbavétele, rögzítése térképi adatbázisban.
- Szállítókapacitások meghatározása, igénybevehető szállítóeszközök listájának összeállítása, feldolgozása a térképen adatbázisban.
- Vízbázisvédelem figyelembevétele a temetőgödrök biztosításában. Vízbázis területek rögzítése térképen.
- Fertőtlenítő pontok kijelölése a 3 ill. 10 km védő és megfigyelési körzetek mentén.
- Igénybevehető fertőtlenítő kapacitások felmérése, rögzítése adatbázisba, térképes felületen.
- Forgalmelterelés, forgalomszabályozás, útlezárási pontok kijelölése.
- Útlezárási pontokon a ki- és beléptetés valamint a fertőtlenítés szabályainak, módszereinek és eszközeinek meghatározása.

A baromfitelepek méreteit illetően megkülönböztethetünk

- nagy létszámút (tojótyúk esetén 300-nál, broilercsirke esetén 2000-nél magasabb egyedszám),
- közepes létszámút (50–2000 egyedszám között),
- háztáji baromfitartást (50 csirke/tyúk alatt).

Állati tetemek elhelyezésének szabályai

- Felszíni vízfolyásoktól min. 100 m-re, talajvízszinttől legalább 1,5 m-re.
- Az érintett telephez (állattartó) minél közelebb, gépjárművel, munkagépekkel jól megközelíthető legyen.
- Lehetőség szerint a fertőzött állattartó telep kerítése mentén legyen kijelölve.
- A létesítendő árkok átlagosan szükséges számított hosszu, 3 m széles és 3 m mélységűek legyenek.
- Elhelyezendő tetemek olyan mennyiségben tervezhetők, hogy a létesített árkokban min. 1 m vastag föld réteg legyen.
- Háztáji mennyiség (50 kg) elföldelése a tulajdonos udvarán történik.

Állati tetemek térfogatmeghatározása az elhelyezéshez

• Tyúk:	2,5 kg/db	250 l/100 db
• Kacsa:	3,5 kg/db	350 l/100 db
• Liba:	5 kg/db	500 l/100 db
• Pulyka:	20 kg/db	2000 l/100 db
• Strucc:	50 kg/db	5000 l/100 db

Trágya és takarmány elhelyezése

- A szennyezett telepről származó trágya, almos takarmány mennyiségeinek meghatározása. Alapelv: A telepen felhalmozott trágyát és takarmányt a helyszínen kell komposztálni. Ezek elszállítását tervezni nem kell.
- A komposztáló terület alját védő fóliával kell letakarni a halmok tetejét is védőfóliás takarással kell ellátni.
- A komposztálást az érintett telep gazdálkodója – tulajdonosa végzi el, szakmai felügyelet alatt.
- Övárkot kell a terület körül létesíteni, az abból kitermelt földet fel kell a komposzt halom képzésekor használni.